

IV.

TÁJHASZNÁLAT, TÁJRENDEZÉS, KÖRNYEZETVÉDELEM
TERMÉSZETVÉDELEM

4.1 Tájhasználat

Egykor Cák és környéke eredetileg erdőség volt. Ahogy azonban a telepések száma növekedett, úgy egyre nagyobb területekre volt szükség a földműveléshez, így mind nagyobb erdőterületeket irtottak ki. Az erdők kiirtásáról tanúskodnak a cáki határrészek dülőnevei: Belső kecske irtás, Felső irtás, Kecse irtás, Komi irtás, Hosszú irtás, Bende irtás. Az irtások helyén szántókat, legelőket, kaszálókat, szőlő- és gyümölcsös kerteket hoztak létre. Cák egykor a Hegyalja egyik híres bortermelő vidéke volt. Jó minőségű borszőlőt termesztettek a lejtőkön. A Botosok dülőben 150 éve egész pincesor települt. De ugyancsak a szőlőtermesztő múltra utal a Szőlőhegy dülő neve is, ahol még ma is megtalálhatók a 200 éves pincék közül egypár a védelemnek köszönhetően (1978). A jó bor hírneve még a határon túlra is eljutott. Bor út vezetett Rőt (Rattersdorf), Hámor (Hammer) és Léka (Lockenhaus) irányába, amely mára már csak nyomokban maradt meg. A bőven termő szőlős kerteket hangulatos szelidgesztenyés erdők övezték, amelynek nemcsak a termését hasznosították, a gesztenyefákból készítették ugyanis a szőlőindák mellé a karót. Aztán a filoxéra véget vetett e dicső borászati múltnak, mivel kipusztította a nemes szőlőket. A 30-as években már próbálkoztak a filoxérának ellenálló fajták telepítésével, de komolyabb szőlőtelepítések csak az utóbbi évtizedben kezdődtek.

Cák igazgatási területére jellemző területhasznosítások jelenleg a következők:

közigazgatási terület:	676 ha
belterület:	28 ha
külterület:	648 ha.

A külterületi művelési ágak területi megoszlását a következő táblázat foglalja össze:

művelési ág	területnagyság (ha)	százalékos arány (%)
szántó	158,72	24
gyep	62,56	10
gyümölcsös	29,44	5
szőlő	23,54	4
kert	4,92	1
erdő	312,08	48
kivett	56,55	8
összesen	647,81	100

Forrás: Vas megyei Földhivatal

A település külterületét a termelőtáj, ezen belül a termesző tájtípus uralja, amely tovább tagolódik erdőgazdasági, mezőgazdaság és kertgazdasági tájra. Az erdő- és a mezőgazdasági tájhasználat szinte egyenlő részarányban osztozik a külterületen. Míg a vizsgálati terület északnyugati felét összefüggő

erdőtömb borítja, addig a délkeleti felén a mezőgazdasági hasznosítás művelési ágai osztoznak a terület zömén. A tájat tovább tagolják a rajta átmenő közlekedési utak. Cák külterületén bányászati tevékenység nyomai is felfedezhetők (felhagyott kőbánya, homokbánya).

4.2. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás

4.2.1. Mezőgazdasági területek

A mezőgazdasági területek a külterület 44 %-át alkotják. A gyenge-közepes minőségű mezőgazdasági területek zöme (24 %-a) szántó művelési ágban van. A fennmaradó részen a gyepek (10 %), gyümölcsösök (5 %), szőlők (4 %) és a külterületi kertek (1 %) osztoznak.

A szántóterületeken a gazdálkodók a hagyományos kultúrákat termesztik: búzát, kukoricát, és árpát. A termelőszövetkezeti földhasználat megszűnésével a szántóterületek egyrésze (07/1, 09/10, 014/4 hrsz-úak) jelenleg parlag, nem művelik, bár a gyommentesítést túlnyomórészt elvégzik a tulajdonosok.

A gyepek nagyrésze kaszáló-rét. A gyümölcsösök területe növekvő tendenciát mutat a térségben. A 043 hrsz-ú egykori szántó művelésű területen nem rég telepített almás található. Ugyancsak kedvező a szőlőtermesztés térnyerése. A 035 és a 038 hrsz-ú korábban szántó művelésben lévő területeken szőlőtelepítést végeznek mintegy 17 ha-on.

A község viszonylag nagy kiterjedésű zártkerti övezettel rendelkezik, ahol hagyományos gyümölcs- és szőlőtermesztést folytatnak. Gyakori a lejtés irányú művelés. Számos zártkertben építészeti is értékes pince, boronaház található.

Az állattenyésztés nem jellemző a településre. Az állattartók többnyire csak önellátásra szorítkoznak. Az állattartásnak előreláthatóan a jövőben sem lesz túlzott szerepe a jelenlegi közigazdasági tényezők (beruházási költségek, jövedelmezőség) mellett.

A Cáki-patak völgyében lévő egykori major a hozzákapcsolódó területekkel (gyepekkel) lovastanyaként működik.

Értékelés: A terület mezőgazdasági potenciálja közepes. A talajok savanyúak, rossz vízgazdálkodásúak, általában gyenge minőségűek. A mezőgazdasági területek aránya hosszútávon várhatóan jelentősen nem fog csökkenni a térségben. Nagyobb változás a mezőgazdaságon belüli művelési ágak egymáshoz viszonyított arányában várható (gyümölcsösök, szőlők térhódítása a szántóföldeken). A szántóterületek alternatív hasznosításaként hagyományos kultúrák mellett szóba jöhet a gyümölcskultúrák - elsősorban almafajták - elterjesztése (lásd környékbeli példák: Burgendland, Csepreg, Horvátzsidány), amelyek nagyobb jövedelmezőséget tudnak biztosítani, így a térség népességmegtartó illetve eltartóképeségének növeléséhez hozzájárulhatnak. További lehetőség a térségben kisebb területeken már jól működő bogys ültetvények (szeder, ribizli, áfonya) elterjesztése. A gyümölcsstelepítésekhez hasonlóan további szőlőültetvények kialakulása is szóba jöhet a megfelelő adottságú területeken a bortörvényben előírtaknak megfelelően.

Mivel a szántók között gyengébb adottságú - alacsony értékű és minőségű - termőföldek nagy számmal fordulnak elő, ezeknek a területeknek a beerdősítését célszerű előirányozni.

A parlagterületek hasznosítása széles körű vizsgálatok alapján határozható meg.